

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 31. ДЕЦЕМБРА 1872.

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

ИЗЛАЗИ ЧЕТИРИ ПУТА НА НЕДЕЉУ НА ПО ТАВАКА. — СТОЈИ ЗА НОВИ САД 40, А НА СТРАНУ 60 НОВ. МЕСЕЧНО.
— ЗА ОГЛАСЕ НАПЛАЋУЈЕ СЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЕ 3 НОВ. И 30 ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ.

ЋУЛИЋИ УВЕОЦИ.

ТА ДАБОГМЕ . . .

Та да богме, свака рана
Има своје биље,
— А мене је очарало
Моје ново миље.

Хај, ала је дивна мома
Нашила верна друга!
Ох! ала се ми волемо,
Ја и моја туга.

Моја друга, моја туга
Суза не пролива,
Моја туга, моја друга
Тио с' осмејива.

Моје лане није смртно
Да растанком прети,
Моја друга, моја туга
Не може умрети.

Моје луче не јауче,
Већ ме љуби живо,
А ја сам је вером надом,
Животом дариво.

Пољунци су њени луѓи,
Крај им се не знаде,
Само што су отровани,
Ал' баш за то сладе.

Ми идемо загрђени,
Шоред бела света,
А нико нас и не види,
Нико нам не смета.

Нико не зна што још никад
Није осећано;
Како љуби своју тугу
Срце исчупано;

Не зна њине осећаје,
Њине уздисаје,
И што зборе, што говоре,
Што ли свету таје.

Ој песници, стари други,
Што срца имате,
Насмејте се на ту љубав,
Коју не сватате!

І. Ј.

НЕШТО О ДЕКЛАМАЦИЈИ.

(Свршетак.)

Но сад долазе на ред они, који мисле да ће постићи разговетност, кад говоре што могу више помњиво, лагано, разучено. Ништа није опасније по песнички умотвор него овај добронамерни промашај. Пребрзим читањем и предавањем често се општи разговетност, али преспорим још чешће и још јој се жешће шкоди. Преразучено декламовање, па још дугим почив-

кама вештачким накићено, раскида чланке стиха и ставке, отежава преглед склона, а тиме и поимања, мори слушаоца; осим тога разорава васцелу благогласност, и сваку хармонију коју је песник у језику и у стиху створио. Нарочито епичар мора се на таку репродукцију свога умотвора потужити. Еп изискује свеже, живахно и баш брзо декламовање.

Рекох, да преразвучено декламовање раскине и растрза благогласност језика, хармонију стиха. Но немојте мислити, да ја незнам, како неки декламачи држе, да разорење хармоније, стиха и метричке каденције до последњег трага, не само да није никаква погрешка, него сматрају још то за своју најлепшу и најсветију задаћу. Да не треба стихове отандрати, да се не смеју монотоно маркирати, зна већ сваки дилетанат; али многи не знају, да се претераном тежњом, да се последњи траг стиха избрише може далеко отићи. Доиста би било иникосно кад би оно све, заим је песник васцелом маштом и талантом својим грамзио, — благозвучност везаног говора, и неочарани склон метричке каденције, — само за то ту били, да то декламач без трага избрише и уништи, па да своју највећу победу у томе нађе, што ће стихове тако говорити, као да су сушта проза. Правило лежи у средини међу обе крајности. Права вештачка декламација оснива се на компромису међу језичним или лођичним и међу метричним нагласком. Пре свега ваља пазити на језични или лођични нагласак; али такође мора провејавати из декламације и метрички нагласак.

Док се неразумни декламатор у зноју

свога лица труди, да последње првим савсим уништи, докле он по своме начину поједине делове стихова или ставке готово прогута а друге опет прекомерно развлачи, дуге паузе утукава, стихове потпуно растрзава, раскомадава и хорацијеву изреку о „disjectis membris poetae“ у другом значају понови, — дотле ће разуман декламач лођичном нагласку потпуну правичност уделити, а ипак и стиховном нагласку, дужини и краткобији слога, не ће дати даишчезне.

Избегавањем погрешних начина далеко се боље дотера декламација, него употребом необичне вештине. Не греме дилетанти у овој вештини због тога, што свој задатак као лак схвате, већ што га тешким граде. Тежња за већом простотом, избегавање театрског патоса, где му места није, разговетно исказивање, пажња на интерпункције, разуман нагласак, тачно разликовање драматичних од лирских комада, описа и приповети, никакво претерано растрзавање и разоравање текста, згодна средња стаза међу обележеним стиховним тандрањем и међу уништењем васцелог ритма — то су од прилике услови ваљане декламације. То треба сваки декламач добро да утуби, па ако тако узради, то ће заслужити захвалу од песника. Прерадио Б. Станишић.

Л И С Т Љ Ш.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Дона Дијана.“) (Свршетак.) Хоће се особити драматски дар, да се овака проста замисао, као што је ова изложена, обради тако, како ће занимати ширу публику, а знаоца заинтересовати и побудити га на размишљање. Писац је био упућен само на обраду карактера, и с тога је сваки у делу тако јасно и добро разглабан. За то је да како потребан писцу и бистар поглед да може да узори дубље у карактер човечији, и довољна образованост, да тај карактер према потреби идеалише, а на послетку и вештина да том карактеру даде лепа израза. Мало има позоришних дела, где је то све постигнуто у толикој мери, као у Дони Дијани. Од студеног равнодушја па све до страсне љубави свака је фа-

за осећаја обележена у улози њезиној. Много се истина од истога губи, кад је игра несавршена, али за то ипак она остаје обележена и с тога се најизврсније глумачке силе отимљу за улогу Доне Дијане. Ту опет лежи узрок што се ово позоришно дело одомаћило у образованом свету.

Није нам могуће, а и не лежи нам у намери, да се враћамо на сам оригинал, који спада у старије доба. Толико знамо, да то дело у сваком предводу има друго име. Вест је ставио на чело име јунациње, које је наш преводилац с правом задржао, почем Дијана и јест главно лице: остала су ту, да је илустрију у колико она сама то не може да чини. Прерадом је јамачно то дело донекле изгубило свој специфично шпански тип и добило за-

маз новије драме, но у колико, то ће нам ваљда још казати оштирина критика његова. А ми ћемо да се ограничимо на то, да обележимо овде у главним потезима дијанин карактер.

Дијана је девојка млада и даровита; она је васпитана с великим пажњом, као што се то види из понашања њезинога оца према њојзи. Али за то што не видимо матер, и што отуд можемо извести да јој је отац сам руковођи васпитање, не можемо рећи, да је онолико нежна, толико се то примећава онде, где је васпиталица женска. Она је одрасла у друштву њезина оца, дакле у мушким друштву, те зато се на њојзи примећује нека прта мушких одважности, где што и мушких упорства. Најивне и сентименталне љубавнице не могу бити добре Дијане. Али ако је њезино васпитање сенчано мужаством, не ваља пустити из вида, па је њезина крвженска. Према томе њезин карактер има двоструку прту. Она јој гунасто напада на Цесара, који се њојзи не допада, и хоће да га смлави — то је мушки; у томе се служи лукавством и претварањем — то је женско. Она баца рукачицу мушкицу, будући је у том колу одрасла — то је мушки; а кад осети његово надмоћије, она плаче од гњева — то је женска крв. Она хоће да влада с оцем, с мушкињем, са земљом, показује нам да зато има снаге — то је плод мушких васпитања, али она баш зарад тих мушких атрибута зазире од мушких пола, мрзи га, или боље да речем, боји га се — то је плод њезине женске крви, која јој казује, да је тамо већа снага и поуздане и која јој улива страх да ће кад тад подлеби томе надмоћију. У оваквом тако рећи полустанском виду појављује се нама Дијана за прва два акта. У првом је извесна да ће победити, па се без устезања пушта у борбу, шта више изазива је. У другом је мало застала, па посматра пажљиво свога противника; она почине да осећа, да је према њему немоћна па га мрзи. Правом осећању своме ни чим не даје израза, али у толико више мржњи. Сад долази забуна у трећем акту; она осећа, да није то, за што се издаје. Види, да је жена па хоће да се допадне, хоће женским осећајима да победи. Сад јој више није збиља с осветом, она би пристала на примирје, на подгodbu. Није Цесар крив што не подлеже, ми видимо да је женско оружје у дијаниној руци за њега много опасније него мушки, али ту је Перин, који не верује да неће изнова оживити у њојзи узајамљено мужаство, па хоће љубављу да је преобрази до краја. Нечувено и невиђено равнодушје цесарево почиње сад да потреса у њојзи веру не само у мушки снагу него и у женску вредност и она сад већ више не таји да је смуђена. Она је престала бити мушкиобања: љубав је прерушила у жену. Али писац хоће да изведе из целога свој морал.

Дијана се огрешила о женство што се лакомо разметала мушким снагом, за то треба у љубоморству да искуси своју казну. Дон Цесар мора заједан часак да је се одрече сасвим и на очи глед њојзи да јој предностави другу женску. Сад тек искаче у Дијани права љубавница, чиста жена, која се ни за часак не стиди да с љубављу прими руку од свога победиоца. Није ли то цела историја женског срца, које је васпитањем померило пут, што му је природа обележила? Није ли ту довољно материјала за лепу драму?

Да приказивање оваквих карактера није лако, разуме се по себи. Овде не достиже један представљачки „фах“, ту се хоће добра, вишестрана глумачка снага да се јунаштво и благост, охолост и смерност, мржња и љубав, необуздана жеља и преогрење и на крају света тога љубомора, не дотакнута профаним осећајима — да се свити моменти, који се играју у целом комаду хитро један за другим као пламен варалица обележе у приказивању јасно и лепо.

Лепо је сведочанство за сваку глумицу, која се лађа оваквих улога; то је знак да тежи за вишим ступњем у вештини. Ми радо бележимо да је гђа Сајевићка била прва, која се на нашој позорници латила да изведе ову тешку улогу. Публика је са задовољством пропратила њезину игру.

Перинова је улога највећа после дијанине, али не најтежа, јер остаје у једном жанру: притворно ласкање у шапљивом облику. Тежа је Дон Цесарова почем она захтева, да кроз узајамљено равнодушје свакад прозире страсна љубав. Ми ћемо обе те улоге кад нам се даде прилика погледати из ближе.

M.

ПОЗОРИШТЕ.

* (Народно позориште у Загребу.) Наш је свет, пише „Vieac“ почево хладнији бивати према позоришту, и ако би морао долазити у што већем броју, да припомогне доскочити новчаној неприлици, у којој је сад тај завод. Позориште је обично у полак празно, а што је рђав знак за напредак у народном смислу, света је веома мало било кад се приказивала народна опера „Бан Легет“. Ко зна, како наши непријатељи живо раде да прогоне све што је народно, тај им не ће хтети помагати, ако је родољубив. У нас су вични људи покоравати се туђем ауторитету, а своје слушати с неким цинизмом у срцу, с презором на лицу, а и не истражују непристрено, што има добра, а што зла. То ће нас све више бацити у назадак. Опера „Легет“ има красних места, чега нико не може порећи, а ионајпре има ту лепу цел, да помаже, да се развија наша уметност. Туђе опере пролазе боље у нас!

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

10. ПРЕДСТАВА

ВАН ПРЕТПЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 31. ДЕЦЕМБРА 1872.

У НОВОЈ ПОЗОРИШНОЈ ДВОРANI:

ФРАНДИЧАР Ј.

ПОЗОРИШНА ИГРА У 3 ЧИНА, С ПЕОМАМА, ОД Ј. ФРАЈДЕНРАХА, ЗА СРПСКУ ПОЗОРИЦУ УДЕСИО
А. ХАЦИЋ, МУЗИКА ОД А. МАКСИМОВИЋА.

ОСОБЕ:

Бранко Срнић, обрштар			Зорић.
Милева, жена му			Ј. Поповићева.
Даница, ћи му			Љ. Зорићева.
Еаролина Либхерц, собарица.			Л. Хацићева.
Смиљанић, трговац			Лукић.
Андреја Миљевић			Марковић.
Маца, жена му	{ Границари и Границарке		Ј. Маринковићка.
Милка, ћи му			М. Зорићева.
Грга Петровић, крчмар			Рашић.
Јоца Бочић			Божовић.
Сава Чујић			Суботић.
Сара { граничарке	{ граничарке		М. Недељковићка.
Марта			Б. Хацићева.
Сима, андријин слуга			Соколовић.
Мара, слушкиња			Ј. Маринковићева.
Васа Петровић, тамничар, стриц андријин			Бунић.
Наредник.			Пешић.

Официри, војници, стражари, граничари, грађани и свирачи. — Збива се у граничарској регименти.

Ко од наших претплатника жели своја места за ову представу задржати нека се изволи тога ради пријавити у позоришној писарници најдуже до 11 сахата пре подне.

Улазнице се продају у писарници позоришној (стану матичној) од 9—12 пре подне и од 3—5 сахата после подне, а после на каси.

У понедеоник 1. јануара 1873: „ПОТУРИЦА.“ Драма у 4 чина, од Ивана Кукуљевића Сакцинског.

Од „Зборника позоришних дела“ изашле су досад четири свеске. У првој је свесци „Школски надзорник“, у другој „Шаран“, у трећој „Честитам“, и „Француско-пруски рат“, а у четвртој „Краљева сеја“. Прве две свеске стоје 20 н., трећа 30 н., а четврта 50 н. а. вр.

БОЛУЈЕ: Л. ТЕЛЕЧКИ.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.